

КРЪГЛА МАСА ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА ХОРАТА С ПСИХИЧНИ РАЗСТРОЙСТВА ПРЕДИЗВИКА ИНТЕРЕСА НА ШИРОК КРЪГ СПЕЦИАЛИСТИ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИ ЛИЦА

четвъртък, 15 септември 2022

Възможно ли е българското правосъдие да стане (по-)чувствително към тези, които са силно уязвими?

Този въпрос си задаваха участници в кръгла маса, посветена на тема "Съдът близо до хората – предизвикателства и възможности пред ефективното осигуряване на правото на независим живот в общността по чл. 19 КПУ", организирана от Районен съд - Луковит, в партньорство с Община Луковит. Събитието се състоя на 13 септември 2022 г., в конферентния център на хотел „Дипломат Плаза“. Фокусът на отделните сесии беше насочен към ролята на различните заинтересовани страни в прилагането на стандартите и при гарантиране правата на хората с психични разстройства. Те бяха водени от съдия Нели Куцкова, която изрази очакването на организаторите срещата да допринесе за едно по-добро взаимодействие между всички участници – близо 60 представители на ключови институции и организации от община Луковит и област Ловеч, университетски преподаватели, юристи и социални експерти от страната, както и хора с психично-здравни трудности, заедно със свои близки.

Дебатът бе различен с това, че в центъра на дискусиите бе както обсъждане на философско-правната рамка, която съществува в момента в България, така и на конкретните практически въпроси и предизвикателства, с които се сблъскват всички професионалисти, до които стигат казуси на хора с психично-здравни проблеми.

Важна теза, около която избуя дебатът бе, че при всяка социална промяна е изключително важно да си

дадем сметка за ценностите, нагласите и дори вярванията, които са в основата на промяната, а съвременните постижения в областта на човешките права са резултат преди всичко от ценностна и философска промяна. Конвенцията за правата на хората с увреждания (Конвенцията), заедно с факултативния протокол към нея е приета от Общото събрание на ООН на 13 декември 2006 г., в сила от 3 май 2008 г. Република България подписва Конвенцията през 2007 година и я ратифицира със закон, приет от 41-то Народно събрание на 26.01.2012 г. - ДВ, бр. 12 от 10.02.2012 г., в сила от 21.04.2012 г. Конвенцията е забележителна с това, че е международно правният акт, събрал най-много подписи историята на ООН. Тя представлява първият обширен и изчерпателен международен договор, относим към човешките права, приет през 21 век. Страна по Конвенцията през 2011 година става и Европейският съюз в качеството си на регионална организация. Това допълнително обвързва държавата ни, като членка на ЕС, да предприеме необходимите стъпки за прилагане на Конвенцията за правата на хората с увреждания (КПХУ).

Съществено е да се отбележи, че Конвенцията не въвежда нови права за хората с увреждания. Правата, които тя регламентира, вече по един или друг начин са признати от държавите и се съдържат и в други международни правни документи, приети от повечето страни в света (Всеобщата декларация за правата на човека - ВДПЧ, Европейската Конвенция за човешките права - ЕКПЧ, Международният пакт за граждански и политически права - МПГПП и други). Независимо обаче от съществуването на тези международни правни актове, както и от съответни норми в националните законодателства, хората с увреждания продължават да са група, подложена на силна дискриминация, която остава социално изолирана. Цели сфери на живот традиционно са недостъпни за хората с увреждания, независимо че формално „правата“ са регламентирани на хартия.

Приветственото слово на заместник-омбудсмана на Република България г-жа Елена Чернева възбуди важната дискусия за ефективното прилагане на КПХУ, което се обуславя и от приемането на съответстващо вътрешно законодателство по разпоредбата на чл. 12, чрез която се преодоляват останалите от много години разбирания за хората с психични и интелектуални увреждания, че те не могат да формират и изразяват правнорелевантна воля и всички решения следва да бъдат взети от държавата или от техни роднини. Препоръката на институцията на омбудсмана е в най-кратък възможен срок компетентните държавни органи да предприемат адекватни и ефективни действия за изпълнение на изискванията на конвенцията и да осигурят условия за реална равнопоставеност на хората с интелектуални затруднения и психични разстройства пред закона.

Предизвикателствата пред юристите на местно ниво бяха ясно очертани от съдия Владислава Цариградска (Районен съд - Луковит), която е и основен инициатор на кръглата маса, от прокурор Петя Грънчарова (Районна прокуратура - Ловеч, ТО - Луковит), от адвокат Сашка Христова (Регионален център в Луковит за консултиране към Адвокатски съвет Ловеч), от нотариусите Бойка Маринова и Вяра Иванова. Адвокат Анета Генова представи Конвенцията за правата на хората с увреждания и насоките за приложение на чл. 19, като акцентира, че правото на независим живот в общността означава възможност за избор и ефективни и подходящи мерки за подкрепа, така че то реално да се осъществи.

Доц. д-р Михаил Околийски от представителството на Световната здравна организация в България

представи световните стандарти за оценка на качеството на подкрепа на хората с психични

разстройства. Местният контекст, потребности, предизвикателства и бъдещи възможности за подкрепа

бяха представени от Стела Любомирова - началник на отдел „Образование, социални и младежки

дейности“ в Община Луковит и от Севдалин Асенов - директор на Дирекция „Социално подпомагане“ -

Луковит. Г-жа Любомирова обърна внимание на факта, че съгласно Закона за социалните услуги, в сила

от 01.07.2020 г., финансирането на нови услуги със средства от националния бюджет става според

предвиденото в Националната карта за социалните услуги. Тя ще бъде изготвена след анализ на

потребностите във всяка община и с предложения за планираните социални услуги. Нито една община

все още не е готова с анализите, тъй като все още няма актуални данни след преброяването на

населението през 2021 г. Същевременно Община Луковит не разполага със свободен финансов ресурс

от собствени приходи и с подготвени кадри, за да предоставя за собствена сметка такъв род

специфична услуга, насочена към лицата с психични увреждания. Единствената възможност е

финансирането да се осигури от държавния бюджет, при преценка на отговорните институции за

наличие на необходимата инфраструктура и човешки ресурси, което е основен проблем за малките

общини, каквато е Луковит. При липсата на капацитет общината има възможност да предостави

управлението на услугата на лицензиран частен доставчик на социални услуги, подчерта Стела

Любомирова.

Д-р Христо Василев – директор на Държавната психиатрична болница – Карлуково запозна участниците с практическите трудности пред провеждането на амбулаторно лечение и възстановяването на пациентите.

Успешните начини за хуманизиране на психично-здравната грижа и ролята на социалните услуги за гарантиране на достъпа до права бяха представени чрез случаи от професионалната практика на съдия Цветомира Велчева от Районен съд - Ловеч, Валентина Христакева – изпълнителен директор на Фондация „Глобална инициатива в психиатрията“ – София и психолога от фондацията Калина Иванова, които работят заедно за по-добри практически решения в рамките на съдебните производства, в които участват хора с увреждания.

Надя Шабани – директор на „Български център за нестопанско право“, сподели дългогодишния си опит за промяна на обществените отношения чрез законодателни реформи, обобщавайки, че в България промяната на законите в съответствие с добрите международни стандарти не гарантира постигане на социално желан резултат. Едновременно с това, добрите практики, включващи мултидисциплинарни и интердисциплинарни решения, поставянето на индивидуален подход в центъра на интервенциите, осигуряване на участие на лицето в оценката и определяне на мерките, които го засягат, са по-добрите и работещи решения.

Адвокат Бистра Лазарова – общински съветник в Луковит, обобщи критичните моменти пред населението на общината и представи местната гражданска инициатива за защита на правата и интересите на уязвимите групи, която предстои да се обедини юридически, за да може по-успешно да отстоява и преследва целите си, включително правото на социална подкрепа на хората с увреждания, които да могат ефективно да живеят независимо в общността. В дискусиата се включиха и близки на хора с психични разстройства, които споделиха част от проблемите, пред които ежедневно се изправят.

Социалният експерт Мая Василева представи критериите за универсална подкрепа, обобщавайки, че нейното осигуряване може да се постигне само чрез ефективното взаимодействие между правосъдието, здравеопазването, социалното подпомагане и местното самоуправление. Под нейно ръководство участниците в кръглата маса работиха по групи върху идентифицираните по време на кръглата маса проблеми и набелязаха конкретни стъпки за преодоляването им. Предложенията бяха обобщени в четири основни приоритета – среща на всички заинтересовани страни на местно ниво и определяне на конкретни мерки, създаване на координационно звено, обучение и информация за общността, разкриване на нова социална услуга, насочена към специфичните потребности на хората с психично-здравни проблеми.

В заключителната дискусия по очертаните приоритети се постигна съгласие до края на месец октомври в Луковит да бъде проведена първата работна среща на координационния екип с прекия ангажимент на адвокат Бистра Лазарова да подготви и организира провеждането на срещата.

